

(טו) ועשית את הקרשים עצי שטים עומדים.

פירש"י ז"ל: מאותן העומדים ומיוחדין לכך יעקב אבינו נטע ארזים במצרים וכשמת צוה לבניו להעלותם עמהם כשיצאו ממצרים ואמר להם שעתידי הקב"ה לצוות לעשות משכן במדבר מעצי שטים ראו שיהיו מזומנים בידכם עכ"ל. והוא מאמר חז"ל במדרש [בראשית רבה פרשה צ"ד אות ד] ¹⁰.

א) הטעם שעשה יעקב כן, דלכאורה היה יכול לצוות שיקחו אתם ממצרים עצי שטים אם במדבר לא יקבלום, וגם ל"ל לקחת בבאר שבע מה שנטע אברהם, והלא יכול לקחתם ממקום מגוריו, ביארתי לעיל בחידושי לפרשת ויגש [מ"ו פ"א] דהיה כאן ענין פסיכולוגי, כי רואים אנחנו שד' אמר לו שם: אל תירא מרדה מצרימה אנכי ארד אתך מצרימה ואנכי אעלך גם עלה, ומוכח שהיה יעקב אבינו ירא שמא ח"ו ישתקעו בניו במצרים, וידע שבכדי למנוע את זה לא יספיק מה שימסור להם סימן בעל פה "פקוד פקוד אלקים אתכם", אלא שהם יצטרכו לדבר ממשי שיעמוד כנגד עיניהם ויזכירו בכל עת על הגאולה המובטחת, ולפיכך הביא להם עצי שטים, ומעכשיו תהיה המסורת בזה הלשון: "הלא תראה שנפקד עוד, כי הלוא כאן הם העצים שממנו נבנה את המשכן לכשנגאל", והיינו מצוה ממשית מעשית, ועיי"ש שביארתי שזהו מעלת אמירת הקרבנות בזמן שאין בית המקדש קיים.

ב) לפי דברי המדרש הזה יצא לנו ביאור חדש ¹¹ בדברי חז"ל בגמרא [יומא דף ע"ב ע"א, סוכה דף מ"ה ע"ב]: ארחב"ח מאי דכתיב עצי שטים עומדים כו' שמא תאמר אבד סברן ובטל סכוין ת"ל עומדים שעומדין לעולם ולעולמי עולמים עכ"ל הגמ'. כלומר, דמצינו לשון "עמידה" דקאי על עמידה לעולם, וכגון: ויעמידם לעד לעולם, או והארץ לעולם עומדת, וכן וצדקתו עומדת לעד. אבל עיקר דבריהם לכאורה תמוה, מה שייך ציווי כזה, דמה זה תלוי במשה, דזה תלוי באם יזכו או לאו, אבל מה היה יכול משה לעשות.

אמנם נראה לבאר לפ"ד המדרש הנ"ל שאברהם אבינו נטע ארזים בבאר שבע ויעקב הלך לשם לקיץ אותם בשביל בניו המשכן. ונראה בביאור הדבר, דלכאורה הא בודאי יכלו בני ישראל למצוא עצי שטים בלי העצים שנטע אברהם, דהנה איתא בגמרא [בבא מציעא דף פ"ה ע"ב]: א"ל ר' חייא לר"ח בהדי דידי קא מינצית דעבדי לתורה דלא תשתכח מישראל מאי עבידנא אזלינא ושדינא כיתנא וגדילנא נישבי וציידנא טבי כו' היינו דאמר רבי כמה גדולים מעשי חייא, והיינו שהוא בעצמו זרע פשתן וקלע ממנו רשתות וצד צביים וכו' בשביל לכתוב ספרים בשביל התינוקות וללמדם, ועיי"ש, וידוע בשם הגר"א שביאר דהוא משום שרצה שכל הענין, מתחילתו ועד סופו, יהיה בקדושה וטהרה ולא יתערב בזה שום שמץ מחשבת פסול, ולכן עשה הכל בעצמו ורק באופן זה היה בטוח שאכן יצליח והתורה הזאת שתילמד על ידי התינוקות תתקיים ותשאר עמם לעולם ועד. ונראה שמטעם זה רצה אברהם שהעצים שישתמשו בהם למשכן לא יהיו סתם עצים מן השוק, אלא צריכים להיות עצים כאלו שכל נטיעתם והעיסוק בהם יהיה לשם שמים, ולכן דוקא בבאר שבע - שם נטע אשל ושם קרא בשם ה' עד עולם, ושם היה המקום המקודש של האבות ¹², שמה הוא המקום הראוי לנטוע עצים בשביל המשכן.

ולפי זה נראה בכוננת הגמרא שהציווי למשה היה שעליו להשתמש דוקא בעצי שטים אלו, כלומר דוקא עצי שטים אלו יש בהם הכח לעמוד לעולם ועד, כי אלו אינן סתם עצי שטים שגדלו אלא הם ניטעו על ידי אברהם אבינו לשם מצוה וחסד, ויעקב אבינו כשרצה להוליך אתו הכנה לבניו המשכן חפש ומצא ארזים שנטיעתן היתה לשם חסד, דמכיון שהקפידה התורה שלא להניף ברזל על אבני המזבח, וקול ברזל לא ישמע בהבנות ביהמ"ק, א"כ קרשי המשכן היו צריכין שגם יצירת הארזים תהיה על ידי חסד, ואז תהיה השראת השכינה שלמה, ועצים כאלו יעמדו לעד ולעולמי עולמים, כי הרי שורשם ויסודם בקדושה וחסד נזרע, ולכן נצטוו משה להשתמש דוקא בעצים אלו, עצי שטים עומדים. ובאמת ראינו שלא שלטה יד זר במשכן, כי ביסודו ושורשו היה שם החסד מעורב עם הקדושה, ודו"ק ¹³.

במקור למצוות הקמת המשכן, מצינו שתירת דברים ברמב"ם. בהלכות בית הבחירה [פרק א הלכה א] מביא הרמב"ם את הפסוק שנכתב בתחילת הפרשה שלנו: "מצות עשה לעשות בית לה' מוכן להיות מקריבים בו הקרבנות, וחוגגין אליו שלש פעמים בשנה שנאמר ועשו לי מקדש". אולם בתחילת הלכות מלכים מביא הרמב"ם לזה מקור אחר: "שלש מצוות נצטוו ישראל בשעת בנייתן לארץ כו' ולבנות בית הבחירה, שנאמר לשכנו תדרשו ובאת שמה". המקור מפסוק זה הוא עפ"י הספרי [דברים יב ה] שמשמעות המילים לשכנו תדרשו היא שיש לבנות מעון לשכינה, ועלינו לדרוש על פי נביא היכן המקום הראוי לזה. אלא שצריך עיון מדברי הרמב"ם בתחילת הל' בית הבחירה שהביא מקור אחר לזה.

דעת הרמב"ם - שתי המשמעויות לבניית המשכן

ונראה, כי לדעת הרמב"ם יש בענין המשכן את שתי המשמעויות. לעיל הבאנו כי עיקר ענין הקרבנות לדעת הרמב"ם הוא שלילת העבודה זרה, וזהו יסוד ענין בניית המשכן כמבואר ברמב"ם בהלכות בית הבחירה, אולם נראה להוכיח כי ביסוד המשכן עומד לשיטתו ענין נוסף, וכי יש לו מטרה גם כדבר עצמי, כמעון לשכינה.

הנה בתחילת הלכות בית הבחירה כתב הרמב"ם "מצות עשה לעשות בית להשם, מוכן להיות מקריבים בו הקרבנות, וחוגגין אליו שלש פעמים בשנה שנאמר ועשו לי מקדש". הרמב"ם כותב את העלייה לרגל כחלק מתכלית הקמת המשכן. וצריך להבין, אם לדעתו ענין המשכן הוא רק כדי לעקור ולשרש את ההקרבה לעבודה זרה, הרי דבר זה מתקיים גם בלא עליית כל ישראל לרגל, ומהי אם כן המשמעות של העלייה לרגל שהזכיר הרמב"ם כחלק מתכלית הקמת המשכן.

מכך נראה, שלפי דעת הרמב"ם קיימת במשכן גם המשמעות השנייה, של בחינת 'עולם הבא', כפי שנתבאר בדעת האבן עזרא. וזהו שרמוז בענין העלייה לרגל, כי אדם מישראל המניח את ביתו וכל אשר לו ועולה לבית ה', הרי הוא כמניח את העולם הזה ונכנס לעולם שכולו טוב. זהו יסוד מצות העלייה לרגל לדעת הרמב"ם - לרומם כל אחד מישראל לדרגת קדושה עליונה, ולהחדיר בו את תחושת החיים הנצחיים - חיי העולם הבא.

ונראה שכאן גם החטא וגם הכפרה היו ראויים להיות דווקא על ידי זהב, שהנה כבר פירש הרמב"ן (תשא לב,א) שכוונתם של עם ישראל בעשיית העגל היתה לשם שמים, לעשות אפשרות להשראת השכינה ולמלא מקומו של משה רבינו שהיה נעלם מהם, [ובזה מפרשים מה שאמר משה (תשא לב,א) "אנא חטא העם הזה חטאה גדולה", פירוש "גדולה" בכוונות גדולות], ולכן עשו את העגל מזהב שהוא נקי מכל סיג ודופי, להורות על עשייתם בכוונות גבוהות. ואמנם כשנתגלה להם טעותם שאין זה הדרך לעבוד בו את ה', נצטוו בעשיית המשכן כדי שישתמשו בכוונות ורצונות אלו לדבר הגון שיש בו משום השראת השכינה באמת, ולכן נצטוו לתת את הזהב, שכשיתנו בכוונות גבוהות שהן בחינת "זהב" אז יהיה להם בזה כפרה על חטא העגל.

(כהג.) וזאת התרומה אשר תקחו מאתם זהב וכסף ונחשת.

ובמדרש תנחומא (ישן) אמר הקב"ה יבא זהב שבמשכן ויכפר על זהב שנעשה בו את העגל, שכתוב בו (תשא לב,ג) "ויתפרקו כל העם את נזמי הזהב", לכן מתכפרים בזהב "וזאת התרומה אשר תקחו מאתם זהב". אמר הקב"ה (ירמיה ל"ז) "כי אעלה ארוכה לך וממכותיך ארפאך", ע"כ, פ"י שהרפואה של כפרה באה להם על ידי הזהב אשר גם המכה של החטא נעשה על ידו.

